

Nr 35.

Av herr **Nilsson, Petrus, m. fl.**, om åtgärder i syfte att låta en
höjning av prisnivån för jordbruksprodukter komma
jordbrukets arbetskraft till godo.

Det råder ett naturligt och nära samband mellan jordbrukets produktpriser och lantarbetarnas löneförhållanden. Detta i och för sig åtminstone till en viss grad självklara förhållande bestyrkes klart och tydligt av den statistisk över pris- och löneutvecklingen vid lantbruket, som för vårt lands vidkommande finnes tillgänglig ända från tiden omkring 1860. Om också icke lönerna omedelbart följt produktpriserna, har tendensen till samstämmighet varit omissskänlig under hela denna långa tidsrymd. Denna tendens var praktiskt taget lika tydlig även under den tid, då lantarbetarna hade föga eller intet organisatoriskt stöd för sina lönekrav, måhända på grund av emigrationen och därför att övergången till andra näringar, främst industrien, då var tämligen lätt för den yngre delen av jordbrukets arbetarstam.

Någon anledning att antaga, att arbetslöner och produktpriser icke skulle i stort sett följas åt även i fortsättningen, torde ej föreligga. Emellertid synas bl. a. de statliga prisregleringarna utgöra ett skäl att närmare sammanbinda löne- och prisnivå, vilket också i ett fall redan skett, nämligen ifråga om sockerbetsodlingen, vid vilken betodlare, som önskar komma i åtnjutande av garanterat betpris, vid tecknandet eller övertagandet av betodlingskontrakt får avgiva en förbindelse att tillämpa lägst vissa fastställda betarbetarlöner. Såvitt känt har denna bestämmelse, som gjort betarbetarnas ställning tryggare, icke föranlett några särskilda svårigheter vid tillämpningen. Jordbrukarna ha funnit det rättvist, att arbetslönerna hållits uppe samtidigt med betpriset, och för arbetarna har denna garanti varit mycket värdefull med hänsyn till den tidvis ganska rikliga tillgången på arbetskraft.

Redan år 1930 gjorde den s. k. jordbrukarriksdagen framställning till Kungl. Maj:t om förbättring av lantarbetarnas lönevillkor, under förutsättning att vissa stödåtgärder för jordbruket genomfördes. I framställningen begärdes, att Kungl. Maj:t måtte skyndsamt låta utreda efter vilka grunder en löneindex för jordbruksarbetarna skulle kunna fastställas samt att sedermera ett statens ämbetsverk årligen finge bekantgöra ställningen beträffande denna index. Denna framställning torde dock icke ha föranlett någon åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

Vi äro fullt medvetna om att ett anknytande av lantarbetarlönen till en produktprisindex möter betydande svårigheter, liksom även att arbetarsidan hittills vid diskussioner härom ställt sig avvisande, men anse förslaget i och för sig vara så värdefullt att det borde realiseras i den utsträckning det visar sig praktiskt möjligt. Därvid bör förutsäckas, att större intressen torde kunna påräknas från arbetarparten, om endast ett rörligt tillägg göres beroende av produktprisläget, under det att en viss nivå, t. ex. löneläget 1934—1935, tages som fast utgångspunkt.

Det torde böra förutsättas, att en dylik sammankoppling — i den mån den är möjlig — av prisnivå och löneläge genom höjning av priserna för jordbrukets och trädgårdsodlingens viktigaste produkter får till följd en förbättring av lantarbetarlönerna, så att dessa bringas i bättre relation till andra jämförliga arbetslöner. Detta är i och för sig synnerligen önskvärt och skulle dessutom göra det lättare för jordbruket att erhålla lämplig och tillräckligt kvalificerad arbetskraft i konkurrens med andra näringsgrenar. Härvid kan särskilt nämnas vikten av att erhålla fullgod och intresserad arbetskraft för ladugårdsskötseln, en fråga som stundom visat sig rätt svårlöst.

1934 års riksdag framhöll i anslutning till i ämnet väckta motioner I: 367 av hr Sköldén m. fl. och II: 645 av hr Olsson i Närlinge m. fl., vari bl. a. påpekats den ganska allmänt förekommande bristen på mjölkningskunnig arbetskraft vid jordbruket, att det vore en fråga av största betydelse, huru man genom en vid lämplig ålder igångsatt och ändamålsenligt bedriven utbildning skall kunna vidmakthålla eller väcka de ungas intresse för jordbruksarbete, och uttalade sig för att dylik utbildning skulle försöksvis anordnas. Några närmare direktiv för denna försöksverksamhet ansåg sig riksdagen icke böra lämna men underströk önskvärdheten av att ett i motionerna framfört uppslag om anordnande av utbildningskurser i mjölkning särskilt måtte komma under omprövning. Det av 1934 års riksdag förordade uppslaget har i någon utsträckning prövats av arbetslöshetskommissionen genom anordnandet av särskilda kurser för jordbruksungdom, bl. a. även mjölkningskurser. Vid 1935 års riksdag yrkades i tvenne motioner, I: 342 av hr Petrus Nilsson m. fl. och II: 624 av hr Pehrsson i Bramstorp m. fl., att förut vidtagna åtgärder för att bereda arbetslös ungdom sysselsättning inom jordbruket måtte fullföljas och utvidgas. Riksdagen fann de av motionärerna anförda synpunkterna väl värda att uppmärksammas från statsmakternas sida och förutsatte, att Kungl. Maj:t alltjämt skulle ha sin uppmärksamhet riktad å de spörsmål, som berörts i motionerna, och vidtaga de åtgärder, som befinnas erforderliga.

Det torde föreligga goda möjligheter att öka tillströmningen av kvalificerad arbetskraft till ladugårdsskötseln, om lönevillkoren kunna förbättras, så att arbetet blir ekonomiskt fördelaktigt för yngre, välutbildad arbetskraft. Då det givetvis borde vara timlönen, som bleve bestämmande för förhållandet till produktprisnivån, skulle den vanligtvis längre arbetstiden ej heller behöva verka avskräckande.

Ladugårdsarbetet skulle om det bleve väl betalt helt säkert på grund av dess betydelse för blivande jordbrukare även locka till sig framåtsträvande ungdom, som har för avsikt att framdeles söka förvärva självständiga jordbruk.

Tidpunkten synes för närvarande vara lämplig för åtgärder i syfte att tillförsäkra jordbruket kvalificerad arbetskraft. Sedan näringslivet åter blivit i stånd att bereda ökad sysselsättning, har arbetslösheten glädjande nog kraftigt minskats, men ännu återstår åtskilligt att göra för vinnande av en bättre anpassning efter det gynnsammare läget. För jordbruket kan här pekas på förmedling av arbetskraft mellan trakter med överskott och trakter med

underskott samt framför allt utbildning av härför lämpad ungdom till jordbruksarbete.

I fråga om ladugårdsarbetet bör ej heller förbises, att ett utbyte av kvinnlig arbetskraft mot manlig pågår sedan lång tid. Denna utveckling synes under de senaste åren ha tagit starkare fart än tidigare och gör sig nu märkbar även i sådana landsdelar, där förut nästan uteslutande kvinnlig arbetskraft ifrågakommit för mjölkning och liknande göromål. Den erfarenheten synes alltmer göra sig gällande, att den uppväxande kvinnliga ungdomen ogärna vill åtaga sig ladugårdsarbete, vilket onekligen också mången gång kan bli tungt för kvinnorna. Då återstår emellertid ingen annan utväg än att söka intressera den manliga ungdomen för detta viktiga och betydelsefulla arbete.

Som en allmän riktlinje bör enligt vår mening det önskemålet fastställas, att jordbruket och dess binärningar sättas i tillfälle att bereda sina arbetare lika ekonomiska villkor som andra näringar, vilket samtidigt skulle komma det stora antal mindre jordbrukare till godo, som ha att lita till sin egen och sina familjers arbetskraft, en synnerligen välbehövlig förbättring av ställningen för denna jordbrukarekategori.

De av statsmakterna vidtagna åtgärderna till förbättrande av priserna å jordbruksprodukter ha i första hand inriktats på att söka frigöra den inhemska marknaden från direkt beroende av den desorganiserade världsmarknaden. De sista åren ha dessutom strävandena inriktats på att åstadkomma en viss jämvikt mellan jordbruksnäringens olika grenar. Resultatet av denna avvägning, som huvudsakligen skett genom justering nedåt av vissa produktpriser, har blivit en prisnivå, som med 20 å 25 procent understiger medelprisnivån för åren 1925/1929. De vidtagna åtgärderna bygga, enligt vad som framhölls i propositionen nr 227 till 1935 års riksdag, i allt väsentligt på den principen, att, oberoende i stort sett av produktionens omfattning, utbudet å den inhemska marknaden under statens medverkan regleras så att jämvikt mellan utbud och efterfrågan uppnås vid ett såsom skäligt ansett prisläge. Med hänvisning till faran för överproduktion och därav följande avsättningssvårigheter ha emellertid även förslag till i och för sig skäliga prishöjningar avvisats.

Sakligt sett skulle med hänsyn till prisutvecklingen icke ens ur konsumentsynpunkt några berättigade invändningar kunna göras mot en ytterligare höjning av priserna för jordbruksprodukter. Den vanliga invändningen, att ett ökat produktpris skulle kunna leda till avsättningssvårigheter på grund av ökad produktion, torde icke behöva tillmätas nämnvärd betydelse, om de högre priserna tillföra arbetarna höjd lön och komma småbrukarna till godo i form av högre ersättning för deras arbete. Härför skulle erfordras sådana bestämmelser för prisregleringen, att lönen höjdes viss procent i förhållande till stegringen av produktpriserna för arbetarna vid de jordbruk, som sysselsätta uteslutande lejd arbetskraft, varvid småbrukarna och deras familjer komme i åtnjutande av en i motsvarande grad höjd ersättning för sitt arbete. Eventuella farhågor för en utökning av produktionen skulle därigenom i stort sett elimineras då erfarenheten ger vid handen, att

ändringar i produktionsvolymen huvudsakligen härröra från de större jordbruken, för vilka emellertid under angivna förhållanden anledning till någon betydande produktionsökning icke skulle föreligga. I ekonomiskt avseende skulle prisregleringarna bli fördelaktigare för de små jordbrukarna än vad fallet är för närvarande. Stora delar av jordbruksbefolkningen skulle få sin köpkraft stärkt, vilket i sin tur skulle komma att öka konsumtionen av vissa jordbruksprodukter samt industrialster.

Användbara indexberäkningar för såväl jordbrukets produkter och förnödenheter som arbetslöner föreligga åtminstone delvis redan nu, och skulle ytterligare uppgifter om prisrelationerna för berörda prisbildningsområden finnas nödvändiga, torde sammanställningen av härför erforderligt material icke möta svårigheter. Givet är att utom priser å produkter och förnödenheter jämväl ränteläge och andra faktorer, som kunna påvisas inverka på jordbrukets bärighet, måste tagas med i den grundläggande indexberäkningen.

Vi kunna för närvarande icke närmare yttra oss om formuleringen av de bestämmelser, som skulle bli erforderliga för att i enlighet med vad ovan antytts tillförsäkra arbetskraften inom jordbruket fördel av en höjning av produktpriserna, men hålla för troligt, att en liknande metod som beträffande betodlingen skulle kunna komma till användning genom förmedling av jordbrukarnas föreningsrörelse.

Hela detta enligt vår mening stora och betydelsefulla problem bör göras till föremål för en förutsättningslös utredning, som emellertid med hänsyn till den relativa fullständigheten av förefintligt utredningsmaterial synes kunna genomföras utan större tidsutdräkt.

Med stöd av det anförda hemställes,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande möjligheten att låta en höjning av prisen för jordbruksprodukter komma jordbrukets arbetskraft till godo samt för riksdagen framlägga härav föranledda förslag.

Stockholm den 16 januari 1936.

Petrus Nilsson.

L. Tjällgren.

*Joh. Johansson,
Friggeråker.*

Anton Pettersson.

Erik von Heland.

Ernst Svenson.

Alexander Nilsson

Allan Holstenson.

W. Egnell.

Oscar Ericson.

Per Gustafsson.

Gunnar Bodin.

And. Henriksson.

John Gustavson.

K. I. Sköldén.

Verner Andersson.

Per Andersson.

Axel Löfvander.

Arthur Heiding.

K. G. Westman.